

Timbros Briefing Paper är en serie rapporter som belyser komplexa frågor i ett kortare format. För att läsa detta eller andra av våra briefing papers, besök www.timbro.se/bp.

OM FÖRFATTAREN

Max Sjöberg studerar på juristprogrammet i Uppsala. Han har tidigare läst nationalekonomi och företagsekonomi på Handelshögskolan i Göteborg. 2016–2018 var han vice ordförande i Liberala ungdomsförbundet.

BRIEFING PAPER #26

februari 2020

En miljard för differentierad moms

Max Sjöberg

SAMMANFATTNING

- Sverige har tre olika skattesatser för moms, vilket innebär stora administrativa merkostnader för både företag och myndigheter.
  - Den här rapporten uppskattar att det kostar Sveriges företag 920 miljoner kronor mer att hantera moms än det hade gjorts om den varit enhetlig. Detta är den första beräkningen av merkostnaden för olika momssatser som gjorts sedan 2005.
  - Den differentierade momsen innebär också kostnader för Skatteverket och domstolarna. Runt 150 förvaltningsmål varje år handlar om momssatserna, och den offentliga sektorns merkostnader för administration av differentierad moms är cirka 150 miljoner kronor.
  - Totalt uppgår de administrativa kostnaderna för momsen till 16 miljarder kronor. Cirka en miljard av detta beror på de differentierade skattesatserna.
-

INLEDNING

Att dagens momssystem med olika skattesats för olika varor och tjänster snedvrider marknaden, skapar konkurrensfördelar för vissa företag och sektorer samt får oss att konsumera på ett sätt som inte maximerar vår nytta är sedan länge känt (se t.ex. Lundberg 2019). Denna rapport beräknar att näringslivet och det offentliga dessutom hade sparat över en miljard kronor varje år genom minskad administration om vi istället övergick till enhetlig moms.

På nästan allt vi köper betalar vi mervärdesskatt (moms). Det är en konsumtionsskatt som betalas in av företag i varje produktionsled i takt med att värdet på varan ökar, men det är konsumenten som står för slutkostnaden eftersom skatten läggs på slutpriset. Momsen har funnits sedan 1969 och utgör idag ett viktigt komplement till inkomstskatten.

Huvudregeln är att en moms på 25 procent läggs på det ursprungliga priset – en vara som utan moms kostat 100 kronor får man därför betala 125 kronor för. Vissa varor och branscher har emellertid nedsatt moms. För bland annat livsmedel, restaurangbesök samt övernattningar på hotell och vandrarhem är momsens nedsatt till 12 procent. För exempelvis tidningar och böcker, resor inom landet, kulturrevenemang och olika tillhandahållanden av idrott gäller 6 procent.

Drygt 30 procent av hushållens konsumtion är undantagen från moms.¹ Det handlar om exempelvis banktjänster, försäkringar, lotterier och bostäder. Även gränsdragningen mellan verksamhet som är helt undantagen från moms och sådan som är momspliktig skapar en mängd problem och kostnader; dessa ligger emellertid utanför ramen för denna rapport, som i stället fokuserar på effekterna av att vi har flera olika skattesatser för den konsumtion som faktiskt är skattepliktig jämfört med om Sverige haft en enda.²

Som en följd av att varor och tjänster inte beskattas lika uppkommer kostnader på flera olika sätt. Företag och myndigheter måste först och främst lägga resurser på att sätta sig in i och hålla sig uppdaterade på regelverket. Nästan varje år kommer nya förändringar såsom sänkt moms på naturguidning, lagning av skor och kläder eller cykelreparationer. Dessutom förs ständigt nya förslag till förändringar fram i exempelvis riksdagsmotioner. Sedan måste de hantera de olika momssatserna i sin bokföring, när de fakturerar och när de gör inköp. De måste också hantera olika gränsdragningsproblem³ och avgöra hur uppdelning ska ske när produkter eller tjänster med flera olika momssatser säljs tillsammans.⁴ Även om de flesta bedömningar är enkla måste de göras ofta. Konsekvenserna av att göra fel kan bli stora i form av upptaxering, skattetillägg och efterföljande domstolsprocesser.

1 Lundberg (2019).

2 Se t.ex. Sandberg Nilsson (2016).

3 Ska en färd med hundsläde ska betraktas som en inrikes persontransport (6 % moms) eller ett nöje (25 % moms)?

4 Exempelvis entrébiljetten till en simhall som både ger tillgång till äventyrsbadet (25 % moms) och banorna för motionssim (6 % moms) eller en musiktidning (6 % moms) med en medföljande cd-skiva (25 % moms).

FULLGÖRANDEKOSTNADER FÖR FÖRETAGEN

För att få en bild av företagens fullgörandekostnader utgår vi från beräkningar gjorda av Skatteverket (2006). År 1993 och 2005 genomförde myndigheten en undersökning av företagens fullgörandekostnader för moms, alltså hur mycket resurser företagen behöver lägga på att administrera och betala den.

Skatteverkets beräkningar och underlag från 2006 byggde på enkätundersökningar och intervjuer med över 2 000 företag.⁵ De kunde där visa att kostnaderna ökade för de företag som hanterade fler momssatser oavsett om man delade in dem efter storlek, antal anställda eller hur länge de bedrivit sin verksamhet.

För att avgöra hur stor del av av fullgörandekostnaderna som beror på att momsen är differentierad tittade Skatteverket på de genomsnittliga momsadministrationskostnaderna beroende på om företaget hanterar en, två eller tre skattesatser.⁶ Snittkostnaderna för företag som bara hanterade en skattesats var knappt 8 700 kronor; se tabell 1. Företag som hanterade två skattesatser hade nästan 2 500 kronor högre kostnader, och företag som hanterade tre skattesatser ytterligare nästan 6 000 kronor högre. Snittkostnaderna multiplicerat med det totala antalet företag inom varje kategori ger totala kostnader för de tre kategorierna. En jämförelse med totala kostnaden om alla företag i stället bara haft en momssats (och alltså en genomsnittlig kostnad på 8 700 kronor) visar vilken besparing som kunnat göras med enhetlig moms – vilket ju är detsamma som merkostnaden för att ha differentierad moms. 2005 var den summan 480 mil-

joner kronor vilket motsvarar 9 procent av de totala fullgörandekostnaderna för momsen (5 miljarder kronor). För att få fram kostnader för 2018 har vi begärt ut nya siffror från Skatteverket över antalet företag som hanterar en, två respektive tre skattesatser. Snittkostnaderna har räknats upp med löneökningen. Den genomsnittliga månadslönen 2005 var 24 300 kronor, och 2018 var den 34 600 kronor enligt SCB, vilket innebär en ökning på drygt 42 procent.

Jämfört med 2005 är alltså snittkostnaderna högre och företagen fler vilket gör att kostnaderna ökat. Ökningen dämpas emellertid av att det nu är något färre företag som hanterar tre skattesatser. Vi beräknar att företagens totala momshanteringskostnad nu uppgår till 15,5 miljarder kronor. Jämfört med beräkningen som Skatteverket gjorde för 2005 är det en ökning med 140 procent, justerat för inflation. Till stor del beror det på att antalet företag har ökat.

Totalt landar den potentiella besparingen av att införa enhetlig moms enligt denna beräkning på 883 miljoner kronor – 84 procent högre än Skatteverkets beräkning för 2005, eller 57 procent efter inflationsjustering. Det motsvarar 6 procent av den totala fullgörandekostnaden.

Siffran bör tolkas med viss försiktighet, eftersom det är sannolikt att företagen skiljer sig åt på andra sätt än antal momssatser. Exempelvis är det möjligt att företag som hanterar fler momssatser också i genomsnitt är större eller agerar i flera branscher, vilket i sig kan leda till en högre momshanteringskostnad.

Tabell 1. Företagens fullgörandekostnader efter antal momssatser 2005.

Skattesatser	Snittkostnad*	Antal företag	Totalkostnad (mkr)	Totalkostnad en skattesats (mkr)**	Merkostnad jämfört med en skattesats (mkr)
1	8 686	449 598	3 905	3 905	0
2	11 076	97 450	1 079	846	233
3	16 922	29 987	507	260	247
Totalt	9 518	577 035	5 492	5 012	480

* Genomsnittlig momshanteringskostnad per företag.

** Antal företag multiplicerat med snittkostnaden för företag med en skattesats.

Källa: Skatteverket (2006).

5 Mer om deras metod finns att läsa på Skatteverket (2006), s. 25–26. Se även beräkningarna av Nutek (2005).

6 Skatteverket (2006), s. 62, tabell 27.

Tabell 2. Företagens fullgörandekostnader efter antal momssatser 2018.

Skattesatser	Snittkostnad*	Antal företag	Totalkostnad (mkr)	Totalkostnad en skattesats (mkr)**	Merkostnad jämfört med en skattesats (mkr)
1	12 368	978 056	12 096	12 096	0
2	15 771	177 336	2 797	2 193	603
3	24 095	23 830	574	295	279
Totalt	13 116	1 179 222	15 467	14 584	883

* Genomsnittlig kostnad för momshantering per företag. Siffran kommer från Skatteverket (2006) och är uppskriven med löneutvecklingen.

** Antal företag multiplicerat med snittkostnaden för företag med en skattesats.

Källa: Egna beräkningar på data från Skatteverket och SCB.

Den differentierade momsen gör momshantering mer komplicerad även för dem som bara tillämpar en skattesats. De måste skaffa kunskap om komplexa system för sin redovisning och ta ställning till hur olika regler ska tillämpas. Det skapar ytterligare kostnader, vilka Skatteverket (2006) uppskattar till åtminstone 20 miljoner om året.⁷ Samma procentuella påslag skulle innebära ytterligare cirka 37 miljoner kronor 2018, eller totalt 920 miljoner kronor.

RÄTTEGÅNGSKOSTNADER FÖR FÖRETAGEN

Trots att företagen lägger stora resurser på sin momsredovisning blir det inte alltid rätt, och ibland leder meningsskiljaktigheter kring hur det komplicerade regelverket ska tolkas till att frågan hamnar i domstol.

Vad en skatterättslig process vanligtvis kostar ett företag är svårt att svara på. Det beror bland annat av de omtvistade reglernas grad av komplexitet, hur stort belopp målet gäller, mängden omständigheter och graden av utredning som krävs i det enskilda fallet. Ett försök att beräkna den genomsnittliga kostnaden har gjorts av organisationen Rättvis skatteprocess, som gick igenom 136 avgöranden i skattemål från förvaltningsdomstolar i landet under en månad. De genomsnittliga rättegångskostnaderna som företagen begärt ersättning för var 60 300 kronor för ett mål i förvaltningsrätt och 55 900 kronor för ett mål i kammarrätt.⁸

Under 2014–2018 behandlade förvaltningsdomstolarna i genomsnitt 2 448 mål varje år som rörde mervärdesskatt – 1

517 av dem (62 procent) avgjordes i förvaltningsrätt och 931 (38 procent) i kammarrätt.⁹ För att uppskatta hur stor del av dessa som rör de differentierade skattesatserna har Timbro gått igenom samtliga mål som rör mervärdesskatt vid två förvaltningsrätter (Växjö och Jönköping) under 2017 och 2018 samt kammarrätten i Göteborg 2018. På grundval av dessa beräknar vi att drygt 150 av de cirka 2 500 momsrelaterade målen varje år rör de differentierade skattesatserna.

Om målen som rör differentierade skattesatser är likadant fördelade som övriga momsfall, alltså 62 procent i förvaltningsrätt och 38 procent i kammarrätt, och kostnaderna för ett sådant mål är samma som för ett genomsnittligt skattemål, kan företagens rättegångskostnader på grund av den differentierade momsen beräknas till drygt 9 miljoner kronor per år.¹⁰

OFFENTLIGA SEKTORNES KOSTNADER FÖR DIFFERENTIERAD MOMS

Precis som näringslivet får även många myndigheter ökad administration till följd av den differentierade momsen. Det gäller bland annat Skatteverket, Tullverket, domstolarna och andra myndigheter som måste hantera systemet och klassificera olika varor och tjänster. Den största delen av dessa kostnader, 85 procent, beräknas ligga hos Skatteverket.¹¹

2019 hade Skatteverket totala kostnader på 8,8 miljarder kronor och av dessa var 968 miljoner hänförliga till hanteringen av momsen.¹² I en statlig utredning har 13 procent av de totala momskostnaderna beräknats gå till att hantera just de differentierade skattesatserna.¹³ Med denna siffra som

7 Skatteverket (2006), s. 62.

8 Rättvis skatteprocess (2018), s. 8.

9 Siffror från Domstolsverket och egna beräkningar.

10 Om företagen vinner, vilket de sällan gör, betalas kostnaden istället av det offentliga. Men en kostnad uppkommer här oavsett av vem den slutligen betalas.

11 SOU 2005:57, s. 315.

12 Skatteverket, mailväxling.

13 SOU 2005:57, s. 290.

grund kan Skatteverkets kostnader för att hantera den differentierade momsen beräknas till 126 miljoner kronor. Om Skatteverkets kostnader även i dag antas utgöra 85 procent

av det offentligas totala momskostnader uppgår det offentligas kostnader till 148 miljoner.

SLUTSATSER

Tabell 3. Beräknade merkostnader för att administrera differentierad moms.

Fullgörandekostnader för företagen	920 000 000
Rättegångskostnader för företagen	9 000 000
Offentlig sektors administration	148 000 000
Totalt kostnad	1 077 000 000

Källa: Egna beräkningar, se brödtexten.

Sveriges tre olika skattesatser för moms innebär stora merkostnader för svenska företag och myndigheter: Data-system måste anpassas, för varje faktura som ställs ut eller kvitto som utfärdas måste man avgöra vilken skattesats som ska tillämpas, tid måste läggas på att lära sig regelverket och kostsamma skatteprocesser kan uppstå vid oklarheter. Denna rapport beräknar att kostnaderna för byråkrati och administration skulle minska med över en miljard kronor om året om Sverige haft enhetlig moms (se tabell 3). Om företagen och staten fick lägga dessa pengar på annat skulle det till exempel räcka till att finansiera 1 600 jobb i privat sektor och ett kungahus till. Bara en sådan sak.

REFERENSER

Lundberg, Jacob (2019). *En bred och enhetlig moms: Mer rättvisa och mindre krångel*. Timbro.

Nutek (2005). *Näringslivets administrativa kostnader på skatteområdet*.

Rättvis skatteprocess (2018). *Ersättning i skattemål: Hur tillämpas reglerna i praktiken?*

Sandberg Nilsson, Anna (2016). *Momsens skattebas och skattesatser*. Svenskt Näringsliv.

Skatteverket (2006). *Krånglig moms – en företagsbroms?*, rapport 2006:3.

Skatteverket (2018). *2018 års årsredovisning för Skatteverket*.

SOU 2005:57. *Enhetlig eller differentierad mervärdesskatt?* Betänkande av Mervärdesskattesatsutredningen.

TIMBRO

Kungsgatan 60, Box 3037
103 61 Stockholm, Sweden

Telefon: +46 8 587 898 00
E-post: info@timbro.se